

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ У СУЧАСНОМУ ВНЗ

Гладка Т.І., к.н.держ.упр., викладач кафедри філософії і суспільних дисциплін,
ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

Анотація статті У статті акцентується увага на особливостях управління навчальним процесом у сучасному вищому навчальному закладі в умовах інноваційних змін суспільства, визначається специфіка управління інноваціями та подаються автоматизовані системи управління навчальним процесом.

Ключові слова навчальний процес, інновації, автоматизовані системи управління навчальним процесом.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

У сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційного суспільства вища освіта потребує широкого використання інноваційних технологій в управлінні та організації навчального процесу. Сьогодні знання стають «істинним фундаментом сучасної економіки і сучасного суспільства і істинною причиною поточних соціальних явищ», тому потрібна така система освіти, «яка б узяла на себе зобов'язання забезпечити максимально ефективно навчання студента» [3, с. 312, 306].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор

Питання управління та впровадження інновацій в освіті досліджувались у наукових працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених В. Андрущенка, Г. Балихіна, Л. Ващенко, Л. Даниленко, В. Кременя, С.Ніколаєнка, О. Олекс, В. Паламарчук, І. Підласого та ін. Проблемі використання автоматизованої інформаційної системи управління навчальним процесом присвячені дослідження науковців Бевз С., Бикова В., Мокіна Б., Мокіна В., Рожнової Т., Співаковського О. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття

Управління сучасним навчальним закладом широко досліджується у наукових працях. Вчені пропонують різні концептуальні моделі інноваційного розвитку вищої освіти, але на практиці інноваційні процеси проходять повільно. Особливої актуальності нині набувають проблеми управління інноваціями та використання інноваційних управлінських технологій у ВНЗ.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Мета статі – визначення особливостей управління навчальним процесом у сучасному вищому навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів

Модернізація освітньої діяльності вищих навчальних закладів передбачає широке впровадження інновацій в навчальний процес та використання інноваційних технологій в управлінні. Навчальний процес має бути спрямований «на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до динамічних процесів в освітній та соціально-культурній сферах, галузях техніки і технологій, системах управління й організації праці в умовах ринкової економіки» [1, с. 3].

Пріоритетними завданнями вищої освіти в сучасних умовах є:

- оновлення цілей і змісту освіти на основі компетентнісного підходу та особистісної орієнтації, урахування світового досвіду та принципів сталого розвитку;
- забезпечення системного підвищення якості освіти на інноваційній основі;
- застосування в навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій;
- розроблення індивідуальних модульних навчальних програм різних рівнів складності;

- створення інформаційної системи підтримки освітнього процесу, спрямованої на здійснення її основних функцій (забезпечення навчання, соціалізація, внутрішній контроль за виконанням освітніх стандартів тощо);
- повне забезпечення вищих навчальних закладів навчальними комп'ютерними комплексами, а також мультимедійним обладнанням;
- створення електронних підручників та енциклопедій навчального призначення;
- забезпечення навчально-виховного процесу засобами інформаційно-комунікаційних технологій, а також доступу навчальних закладів до світових інформаційних ресурсів;
- створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері управління навчальними закладами, інформаційно-технологічного забезпечення проведення моніторингу освіти [9].

Сутністю інноваційної моделі розвитку є широкомасштабне введення в обіг через інноваційні процеси передових технологій, науково-технічних розробок, а також запровадження ефективних організаційно-управлінських рішень [3, с. 148].

Інновації – це нововведення, які ведуть до якісних змін в системі освіти та переходу її до вищого стану розвитку. Інновації розробляються й впроваджуються під час інноваційної діяльності, а етапи, які проходить інновація від свого зародження до отримання нового результату – ми розуміємо як інноваційний процес.

Процес впровадження інновацій в навчальний процес потребує системного, послідовного й цілеспрямованого управлінського впливу. Нині об'єктом управління у ВНЗ є його інноваційний розвиток.

Специфіка управління нововведеннями така, що, з одного боку, необхідно стимулювати висунення якомога більшої кількості ідей, пов'язаних з інноваціями, забезпечити достатню свободу дій працівників інноваційного процесу, створити позитивні мотиви праці, а з іншого – необхідно здійснювати контроль за інноваційним процесом у межах стратегічного планування [5, с. 15].

Управління інноваційним процесом у вищому закладі передбачає: (1) створення умов для генерування інновацій; (2) виявлення проривних освітніх інновацій, експериментальне визначення меж їхнього застосування; (3) адекватне оцінювання наслідків від упровадження кожної інновації та розробка дієвих технологій відсіювання фіктивних інновацій на початковому етапі; (4) активне залучення в інноваційні процеси науково-педагогічних працівників і студентів.

Інноваційність трактується вченими як здатність організації породжувати новизну і здійснювати нововведення, яка виявляється:

- у відкритості змінам (мислення, поведінки, продукту тощо);
- проактивності управління, тобто орієнтації не стільки на слідування за попитом, скільки на вплив на попит; не просто чутливість до сигналів ринку, а виробництво нових сигналів для нього;
- якості управлінської волі, тобто вмінню керівника доводити інноваційні процеси до повного завершення [8, с. 56-57].

В умовах сьогодення зміни в системі управління мають багатоаспектний, багатоплановий характер, а саме:

- змінюється співвідношення управлінських функцій: збільшується доля планування, мотивації і координації, відбувається перехід від управління до регуляції, дерегуляції і саморегуляції, від дії до консультування, спостерігається лібералізація контролю, доповнення самоконтролем, контролем зі сторони;
- спостерігається перехід від адміністративного управління до складного поєднання організаційно-адміністративного, інформаційно-аналітичного, публічно-комунікаційного управління (синкретичного управління), в основі якого відомий синтез цих складових, підвищення публічності управління;
- загострюється потреба у володінні управлінською освітянською елітою сучасними професійними управлінськими знаннями [4, с. 63-65].

Ефективність управління у ВНЗ підвищується з впровадженням автоматизованих систем управління на основі ІКТ.

На даний час у вищих навчальних закладах використовуються такі автоматизовані системи управління навчальним процесом:

- автоматизована система управління навчальним процесом АСК «ВНЗ», розроблена у НДІ прикладних інформаційних технологій, яка є частиною інформаційно-виробничої системи «Освіта»;
- система управління навчальним процесом «Директива», розроблена у ТОВ «Комп'ютерні інформаційні технології»;
- пакет програм «Деканат», розроблений ПП «Політек-СОФТ»;
- інформаційно-аналітична система керування вищим навчальним закладом «Університет» Херсонського державного університету;
- автоматизована база даних Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти;
- засоби автоматизації управління навчальним закладом, що діють в НУ Львівська політехніка та ЛНУ імені Івана Франка;
- автоматизована інформаційна система «Електронний університет», створена у Хмельницькому національному університеті;
- комплексна система автоматизації управління навчальним процесом, розроблена й уведена в експлуатацію у Львівському інституті банківської справи Університету банківської справи, м. Київ (ЛІБС УБС НБУ) [6, 7].

Зазначені автоматизовані системи управління можуть поширюватись в інших навчальних закладах чи стати основою для розроблення власної такої системи в окремо взятому вузі. Впровадження системи дозволяє більш чітко організувати і контролювати навчальний процес.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Таким чином, особливостями управління навчальним процесом у сучасному ВНЗ є використання автоматизованих систем, широке впровадження інновацій в освітній процес та системне й цілеспрямоване управління їх здійсненням, що забезпечує вищій школі своєчасне реагування на зростаючі вимоги сьогодення.

Література

1. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти : навч. посіб. для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти. – К. : ВВП «КОМПАС», 1997. – 64с.
2. Друкер Питер Ф. Эпоха разрыва : ориентиры для нашего меняющегося общества / Друкер Питер Ф. [пер. с англ. Б.Л.Глушака]. – М.: ООО «И.Д.Вильямс», 2007. – 336 с..
3. Карамішев Д.В. Стратегічне управління інноваційними процесами в системі охорони здоров'я : державні механізми : моногр. / Д.В.Карамішев. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2006. – 304 с.
4. Крисяк С.В. Державне управління освітою : навч. посіб. для слух., аспір., доктор. спеціальності «Державне управління освітою» / С.В. Крисяк. – К. : НАДУ, 2009. – 220 с.
5. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент : навч. посіб. / П.П. Микитюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 400 с.
6. Мокін Б.І. Інформаційно-комунікаційна технологія автоматизованого моніторингу і управління навчальним процесом магістерської підготовки/ Б. І. Мокін, В. Б. Мокін, С. В. Бевз, С. М. Бурбело // Інформаційні технології і засоби навчання – 2011. – №3. (23) – Режим доступу до журн. : <http://www.journal.iitta.gov.ua>
7. Петрович, Й.М. Інформаційні системи управління навчальним процесом у ВНЗ: порівняльний аналіз / Й.М.Петрович, Ю.М.Римар // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Логістика. – 2012. – № 735. – С. 167-175.
8. Пригожин А.И. Методы развития организаций / А.И. Пригожин. – М. : МЦФЭР, 2003. – 864 с.
9. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 25 червня 2013 р. №344/2013. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>